

Barometrul educației la nivel preuniversitar în județul Bacău. Studiu - percepția beneficiarilor - 2013-2014 -

ARGUMENT

Direcțiile de evoluție a educației la nivel național **presupun** asumarea de noi repere valorice și **promovarea investițiilor în creșterea calității educației** și formării, în îmbunătățirea echității în educație, în creșterea eficienței în educație și formare profesională, în asigurarea competențelor cheie și recunoașterea și valorificarea tuturor competențelor achiziționate de elevi în cadrul formal, nonformal și informal.

Linile majore de politică educațională, formulate în documente reglatorii asumate la nivel național (precum *Legea Educației Naționale*, *Pactul Național pentru Educație*, *Strategia “Educație și Cercetare pentru Societatea Cunoașterii”*, *Legea calității educației*, *Cadrul Strategic Național de Referință 2007-2013*), **trebuie să se regăsească**, în egală măsură, **în deciziile și politicile educaționale formulate la nivel local**. Obiectivele asumate, la nivel național și local, care fundamentează și justifică politicile împărtășite, trimit cu prioritate către următoarele direcții de acțiune (*Strategia “Educație și Cercetare pentru Societatea Cunoașterii” – 2009-2015*):

- descentralizarea comprehensivă financiară, curriculară și a resurselor umane;
- o ofertă curriculară mai flexibilă, cu posibilitatea unor parcursuri școlare individualizate;
- definirea unor arii de educație prioritară, pentru a depăși decalajul care separă mediul rural de cel urban sau diferite categorii sociale de cetățeni din România; eliminarea diferențelor esențiale dintre învățământul rural și cel urban, dintre oportunitățile de învățare oferite grupurilor dezavantajate și cele oferite majorității;
- reducerea ratei de părăsire timpurie a sistemului de educație sub 5% ;
- transformarea corpului didactic într-o elită profesională a națiunii.

Inspectoratul Școlar Județean Bacău, ca serviciu public deconcentrat al Ministerului Educației Naționale, acționează pentru realizarea obiectivelor sistemului de învățământ prevăzute de *Legea Educației Naționale* în domeniul învățământului preuniversitar și **susține**, prin rolurile și atribuțiile asumate, **asigurarea calității** educației la nivelul subsistemului de învățământ preuniversitar, **dezvoltarea învățământului** în plan județean, **promovarea înnoirilor** și **introducerea schimbărilor** în educație.

În documentele de politică educațională și în reglementările legislative **rolul** Inspectoratului Școlar Județean Bacău este definit prin raportare la: aplicarea politicilor și strategiilor ministerului la nivel județean și monitorizarea implementării programelor naționale inițiate de MEN; controlarea aplicării legislației în domeniul educațional; monitorizarea calității educației și managementului educațional la nivel județean.

Deciziile de politică educațională și liniile de intervenție strategică formulate și asumate de inspectoratul școlar în vederea susținerii creșterii calității serviciilor educaționale oferite la nivelul subsistemului de învățământ preuniversitar băcăuan trebuie fundamentate pe **o reală cunoaștere a stării educației la nivel local**. O imagine cât mai fidelă, complexă și fundamentată statistic asupra stării educației poate fi construită prin completarea datelor obiective culese din statistici și rapoarte cantitative, cu studii și cercetări desfășurate la nivel local care să redea sintetic situația calității educației în viziunea beneficiarilor serviciilor educaționale.

Construcția unui barometru al educației poate aduce decidenții mai aproape de sistem și poate sprijini elaborarea de politici corelate, la nivel local, pentru susținerea creșterii calității educației. Prezentul studiu a pornit de la nevoia de fundamentare a deciziilor locale de susținere a calității educației nu doar pe datele statistice furnizate de școală, ci și pe nevoile exprimate de beneficiarii direcți ai serviciilor educaționale. În sistemul de învățământ preuniversitar calitatea este considerată, încă, a fi produsă și definită exclusiv de școală ca ofertant de servicii educaționale. Ca urmare, beneficiarii și clienții educației nu sunt decât în rare ocazii și doar *in extremis* consultați, iar satisfacția lor nu este un motiv de preocupare pentru instituțiile publice de educație, care nu funcționează într-un mediu concurențial. Calitatea trebuie înțeleasă drept măsura standardizată a excelenței pe care beneficiarii o stabilesc pentru anumite servicii educaționale: elevii, părinții, angajatorii sunt cei care stabilesc cum trebuie să fie un program educațional de calitate, iar unitatea școlară respectivă trebuie să ofere acel program așa cum a fost el definit de către beneficiari. Deci, **calitatea este asigurată de școală dar este definită de beneficiari**. „*Calitatea educației este ansamblul de caracteristici ale unui program de studiu și ale furnizorului acestuia, prin care sunt îndeplinite așteptările beneficiarilor, precum și standardele de calitate*” (Manual de evaluare internă a educației - 2013, ARACIP).

În încercarea de a realiza un **barometru al calității educației la nivel local** am pornit de la **premise** că datele privind latura „subiectivă” a definiției calității educației, informațiile „de la sursă” (adică de la organismele reprezentative ale beneficiarilor de educație – în special ale elevilor și părinților) sunt extrem de importante, precum și de la **constatarea** că există doar o serie de puncte de vedere sumar exprimate, cu diferite ocazii, dar nu rapoarte, cercetări sau sondaje de opinie realizate pe eșantioane reprezentative.

Barometrul calității educației se dorește un portret al școlii băcăuane la acest moment și un instrument de atenționare și „orientare” a unor politici educaționale locale. Datele prezentului studiu, care acoperă abordarea subiectivă, percepția beneficiarilor asupra calității sistemului, trebuie completate ulterior și corelate cu datele obiective, obținute pe baza indicatorilor de calitate formulați de Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar. Intenția finală este aceea de a descrie calitatea educației la nivelul subsistemului de învățământ preuniversitar băcăuan, pornind de la cele două dimensiuni definitorii ale acesteia, așa cum sunt menționate în Legea Calității Educației: dimensiunea **obiectivă**, care se referă la îndeplinirea standardelor, și dimensiunea **subiectivă**, referitoare la îndeplinirea așteptărilor beneficiarilor de educație.

SCOP ȘI OBIECTIVE VIZATE

Prezentul studiu, realizat la solicitarea Inspectoratului Școlar Județean Bacău de către Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Bacău la începutul anului școlar 2013-2014, **își propune identificarea percepțiilor principalilor beneficiari ai serviciilor educaționale din subsistemul de învățământ preuniversitar băcăuan** (elevi, părinți, cadre didactice) **asupra ofertei educaționale existente, asupra calității serviciilor educaționale**, în vederea identificării principalelor nevoi ale subsistemului și a posibilelor soluții, decantate pe cele trei paliere de analiză. În egală măsură, scopul prezentului studiu este realizarea unei diagnoze care să

fundamenteze și să justifice intervențiile la nivel tactic și strategic inițiate de Inspectoratul Școlar Județean Bacău, în vederea susținerii creșterii calității actului educațional și managerial în unitățile de învățământ băcăuane.

Studiul s-a focalizat pe realizarea a trei **obiective prioritare**, respectiv:

- a. *surprinderea principalelor aspecte pozitive și negative identificate de actorii educaționali cu privire la organizarea și desfășurarea procesului de învățământ în instituțiile de învățământ preuniversitar din Bacău;*
- b. *estimarea gradului de corelare între percepțiile elevilor, părinților și cadrelor didactice asupra punctelor tari și avantajelor decantate la nivelul practicilor educaționale și manageriale din unitățile de învățământ și respectiv a punctelor slabe și a amenințărilor;*
- c. *identificarea și construirea unui set de recomandări și sugestii destinate ameliorării calității actului educațional și managerial în anul școlar curent, recomandări fundamentate și pe sugestiile actorilor educaționali implicați în cercetare.*

METODOLOGIE

În perioada 4-11 octombrie 2013 *Inspectoratul Școlar Județean Bacău*, în colaborare cu *CJRAE Bacău* a realizat o anchetă pe bază de chestionar cu privire la nevoile subsistemului de învățământ preuniversitar băcăuan, având ca grupuri țintă: elevi, cadre didactice, părinți. Eșantionul a fost de tip probabilistic, realizat prin selecție sistematică (metoda pasului, cu start aleatoriu) și a cuprins 82 de unități școlare cu personalitate juridică și structurile acestora, din județul Bacău (conform Anexei 1).

Completarea chestionarului s-a realizat electronic la adresa (<http://consilierescolara.tk/Chestionare/index.php/361425/lang/ro>). În cazul în care respondenții nu au avut abilități de folosire a calculatorului, completarea s-a realizat cu sprijinul informaticianului școlii, care a beneficiat de o instruire prealabilă cu privire la procedura distinctă de completare a chestionarului.

Din fiecare școală inclusă în eșantion au fost selectate în mod întâmplător, pentru a răspunde la chestionar: **5 cadre didactice** desemnate de către conducerea unității școlare, **5 elevi de la clasele VIII-XIII** (fără a se ține cont de criteriul performanței școlare), **5 părinți** ai elevilor școlii. Chestionarul a fost disponibil pentru completare doar în perioada 4-11 octombrie 2013, datele statistice fiind prelucrate ulterior prin programul SPSS în perioada 14 oct. – 01 nov. 2013.

Eșantionul pentru chestionarul aplicat pe **elevi** a cuprins un număr de **346** de persoane și este un eșantion probabilist realizat printr-o metodă sistematică de selecție (metoda pasului cu start aleatoriu). Chestionarul a cuprins 30 de întrebări și a fost de tipul autoadresat, aplicat cu ajutorul calculatorului, cu o durată de aplicare de 26 de minute.

Eșantionul pentru chestionarul aplicat pe **părinți** a cuprins un număr de **300** de persoane și este un eșantion probabilist realizat prin metoda pasului cu start aleatoriu. Chestionarul a cuprins 33 de întrebări și a fost de tipul autoadresat, aplicat cu ajutorul calculatorului, cu o durată medie de aplicare de 28 de minute.

Eșantionul pentru chestionarul aplicat pe **cadrele didactice** a cuprins un număr de **332** de persoane și este un eșantion probabilist realizat prin metoda pasului cu start aleatoriu. Chestionarul a cuprins 30 de întrebări și a fost de tipul autoadresat, aplicat cu ajutorul calculatorului, cu o durată medie de aplicare de 26 de minute.

A. EȘANTION ELEVI

Chestionarul construit pentru sondarea opiniei elevilor conține **itemi** care au vizat:

- a. *percepția elevilor asupra calităților profesorului ideal;*
- b. *gradul de satisfacție al elevilor față de anumite aspecte ale vieții școlare, dintre care: oferta educațională, resursele puse la dispoziție de școală, relațiile cu profesorii și colegii, practicile de predare–învățare-evaluare puse în act de cadrele didactice, performanțele școlare proprii, asumarea unor roluri în spațiul școlar și respectarea reglementărilor impuse prin regulamentele de ordine interioară, măsura în care școala îi sprijină în accesarea unui loc de muncă după finalizarea studiilor;*
- c. *importanța pe care o acordă activității și învățare și respectiv relațiilor din spațiul școlar;*
- d. *atitudinea față de absenteism și abandon școlar;*
- e. *identificarea principalelor probleme pe care le-au resimțit, în anul școlar anterior, în relație cu viața de elev și cu mediul școlar, în paralel cu identificarea principalilor actori care ar trebui să se implice, din perspectiva elevilor, în rezolvarea acestor probleme.*

B. EȘANTION CADRE DIDACTICE

Chestionarul construit pentru sondarea opiniei cadrelor didactice conține **itemi** care au vizat:

- a. *percepția cadrelor didactice asupra evoluției sistemului de învățământ în general;*
- b. *percepția cadrelor didactice asupra măsurii în care în școala românească în general și respectiv în unitatea de învățământ în care aceștia profesază sunt promovate valori și practici educaționale legate de: o predare și o evaluare axate pe reproducerea mecanică a conținuturilor de care elevi, accentul pe dobândirea unor abilități practice, dezvoltarea autonomiei elevilor și a abilităților de autoinstruire, de gândire critică, de comunicare interpersonală, de exprimare liberă a opiniilor;*
- c. *identificarea principalelor medii de informare care exercită, în opinia cadrelor didactice, o influență negativă asupra elevilor;*
- d. *nivelul de acord/dezacord față de gradul în care mediul școlar: este stimulat pentru elevi; propune practici de evaluare obiectivă; asigură acces la resurse de învățare; promovează și întreține relații de comunicare cu părinții; oferă resurse umane bine pregătite; oferă cadrelor didactice o relație de bună comunicare și relaționare în cadrul structurilor interne de decizie (informare, delegare de sarcini în raport cu atribuțiile și competențele deținute, consultare în deciziile legate de școală, sensibilitate față de nevoile reale ale cadrelor didactice); asigură valorificarea și valorizarea cadrelor didactice și le oferă sprijin în dezvoltarea profesională;*
- e. *identificarea principalelor probleme pe care le-au resimțit, în anul școlar anterior, la nivelul sistemului de învățământ în ansamblu, precum și la nivelul propriei unități de învățământ, corelat cu propunerea unor măsuri de îmbunătățire a calității educației în unitatea școlară în care profesază;*
- f. *aprecierea tipului și calității relațiilor interumane și profesionale pe care le întrețin cu colegii și respectiv cu echipa managerială;*
- g. *importanța acordată sondajelor realizate de ISJ, pe teme legate de calitatea învățământului.*

Chestionarul a vizat cunoașterea opiniilor cadrelor didactice cu privire la realitățile școlare din unitățile de învățământ în care profesază (probleme, abordări pedagogice, manageriale, relația cu comunitatea etc.), amplasate însă și în contextul mai larg al viziunii/percepției pe care o au asupra învățământului românesc, în general.

C. EȘANTION PĂRINȚI

Chestionarul construit pentru sondarea opiniei părinților conține **itemi** care au vizat, în egală măsură, problematici atinse și în chestionarul adresat cadrelor didactice (pentru a putea fi stabilite corelații între perspectivele celor două categorii de actori și responsabili din spațiul educațional asupra unor aspecte de interes comun), cât și problematici legate de relația dintre părinți și școală. Astfel, itemii formulați au vizat:

- a. *percepția părinților asupra evoluției sistemului de învățământ în general;*
- b. *percepția părinților asupra măsurii în care în școala românească în general și respectiv în unitatea de învățământ în care sunt școlarizați copiii lor sunt promovate valori și practici educaționale legate de: o predare și o evaluare axate pe reproducerea mecanică a conținuturilor de care elevi, accentul pe dobândirea unor abilități practice, dezvoltarea autonomiei elevilor și a abilităților de autoinstruire, de gândire critică, de comunicare interpersonală, de exprimare liberă a opiniilor;*
- c. *identificarea principalelor medii de informare care exercită, în opinia părinților, o influență negativă asupra copiilor;*
- d. *nivelul de acord/dezacord față de gradul în care mediul școlar: este stimulatив pentru elevi, asigură o motivație ridicată pentru învățare, sprijină autonomia în învățare și asumarea responsabilităților proprii statutului de elev; propune practici de evaluare obiectivă; asigură acces la resurse de învățare; promovează și întreține relații de comunicare cu părinții cu privire la activitățile școlare, situația școlară a elevilor, normele și regulile interne decise de școală; oferă resurse umane bine pregătite; oferă părinților o relație de bună comunicare și relaționare cu structurile interne de decizie; calitatea spațiilor școlare; identificarea principalelor probleme pe care le-au resimțit, în anul școlar anterior, la nivelul sistemului de învățământ în ansamblu, precum și la nivelul unității de învățământ în care sunt școlarizați copiii lor, corelat cu propunerea unor măsuri de îmbunătățire a calității educației în unitatea școlară;*
- e. *percepția părinților cu privire la implicarea directă în activitățile copiilor și în comunicarea cu școala (timpul alocat zilnic pentru asistarea propriilor copii în realizarea temelor, tipul și frecvența comunicării cu școala și cu profesorul diriginte);*
- f. *percepția părinților asupra rezultatelor școlare ale elevilor (măsura în care părinții consideră că elevii au nevoie de ore de pregătire suplimentară pentru a absolvi examenele naționale, cui atribuie meritele/vina pentru rezultatele elevilor la aceste examene);*
- g. *importanța acordată sondajelor realizate de ISJ, pe teme legate de calitatea învățământului.*

CONCLUZII, CONSIDERAȚII PEDAGOGICE ȘI RECOMANDĂRI DE OPTIMIZARE

Analiza corelată a răspunsurilor înregistrate și prelucrate statistic, în prezentul studiu, permite formularea unor concluzii privind percepția elevilor, cadrelor didactice și părinților asupra calității serviciilor educaționale oferite la nivelul subsistemului de învățământ preuniversitar baccăuan și sugestii pentru rezolvarea problemelor pe care beneficiarii educației le percep ca definiții și urgente, la nivelul subsistemului.

Chestionarele construite, aplicate celor trei categorii de beneficiari, au inclus itemi cu răspunsuri închise și deschise, care au acoperit o gamă foarte largă de domenii și subdomenii ce dau măsura calității serviciilor educaționale oferite de școli. Itemii au fost construiți astfel încât să soneze percepția celor trei categorii de respondenți, distinct ca puncte de vedere dar și

comparativ (unii itemi au fost incluși într-o formulare identică atât în chestionarul adresat cadrelor didactice cât și în cel adresat părinților, tocmai pentru a putea genera o abordare comparativă a celor două perspective, pe probleme comune).

Propunem în cele ce urmează formularea unor concluzii desprinse din prelucrarea statistică a datelor obținute pe cele trei loturi (elevi, cadre didactice, părinți), oprindu-ne asupra celor mai semnificative aspecte relevate de respondenți, cu sublinierea asemănărilor sau discrepanțelor în răspunsurile/perspectivile de abordare ale celor trei categorii de beneficiari ai serviciilor educaționale.

Domeniile mari acoperite de cele trei chestionare, cu referire la care s-a dorit o sondare a opiniei respondenților, au fost:

- **infrastructura subsistemului de învățământ**, măsura în care cele trei categorii de beneficiari își exprimă satisfacția/insatisfacția față de aceasta și eventual propun măsuri de îmbunătățire;
- **calitatea actului educațional**, prin prisma: strategiilor de predare-învățare-evaluare, a curriculum-ului propus, calitatea prestației pedagogice a cadrelor didactice;
- **relații și comunicare interpersonală, respectarea regulamentelor**: relațiile interpersonale promovate în școală și în raporturile acestora cu părinții și comunitatea, regulamente interne cunoscute și asumate de beneficiari;
- fenomenele de **absenteism și abandon școlar**.

➤ **Infrastructura subsistemului de învățământ**

Perspectivile celor trei categorii de respondenți asupra infrastructurii asigurate pentru subsistemul de învățământ băcăuan sunt oarecum similare și poziționează acest aspect ca una dintre cele mai acute probleme ale sistemului.

De notat sunt unele discrepanțe care apar în răspunsurile elevilor și respectiv ale cadrelor didactice și părinților cu privire la: mobilierul școlar, spațiile de joacă, dotarea laboratoarelor și sălilor de clasă, asigurarea manualelor școlare. Astfel, din perspectiva elevilor, dotarea claselor și laboratoarelor lasă mult de dorit (la întrebarea „Cât de mulțumit ești de următoarele aspecte din viața ta de școlar...?”, pe itemul „dotarea claselor și laboratoarelor” s-au înregistrat cele mai puține răspunsuri de tipul „Foarte mulțumit” și „Destul de mulțumit”. În același timp, un procent destul de redus de cadre didactice (66,87%) consideră că „Spațiile din incinta unității școlare sunt optime pentru desfășurarea activității didactice” (Itemul 5). Opinia cadrelor didactice cu privire la infrastructura școlară se conturează foarte clar și din răspunsurile date la solicitarea de a identifica principalele probleme la nivelul unității de învățământ. Astfel, la nivelul unităților de învățământ cadrele didactice semnalează ca primă problemă baza didactico-materială insuficientă, de slabă calitate, uzată moral. În foarte multe școli fie numărul de calculatoare este insuficient fie, deși există în dotare, acestea sunt defecte, neutilizabile, sau nu se permite accesul elevilor și cadrelor didactice la acestea. Pentru a suplini lipsa materialului didactic, mulți dintre respondenți afirmă că utilizează propriile resurse financiare. Calitatea actului educațional este afectată, în opinia cadrelor didactice, de inexistența unor spații corespunzătoare și suficiente, dublată de numărul prea mare de copii la clasă. Un număr semnificativ de respondenți semnalează: situația claselor de elevi care nu au un spațiu propriu și își desfășoară activitatea în fiecare zi în alte săli, sau în schimburi necorespondente vârstei elevilor; frigul din sălile de clasă; problema grupurilor sanitare neamplasate în clădirea școlii și care nu corespund normelor de igienă.

În egală măsură, răspunsurile pe care părinții le dau cu privire la acest aspect al vieții școlare subliniază existența reală a unui nivel foarte scăzut al calității serviciilor educaționale din perspectiva resurselor materiale, de spațiu și dotare puse la dispoziție. Părinții consideră pe locul al doilea, ca problemă a sistemului de învățământ, lipsa finanțării sau slaba finanțare (13,33%), cu efecte asupra calității bazei materiale: lipsă laboratoare, calculatoare, videoproiectoare, săli de

sport, grupuri sanitare, materiale didactice. Cristalizarea răspunsurilor părinților la itemul ce vizează identificarea principalelor probleme care caracterizează școala în care învață copiii lor scoate în evidență o distribuție aproape similară cu problemele identificate la nivel național și plasează pe primul plan lipsurile materiale, care împiedică desfășurarea unei învățări de calitate: absența manualelor școlare, sau faptul că sunt prea vechi și uzate (peste 53% dintre răspunsuri); absența unor laboratoare, dotarea absolut insuficientă a acestora; imposibilitatea accesului tuturor elevilor școlii la un calculator din laboratorul de informatică; grupuri sanitare total neigienice, curățenie și igienă precară în general în spațiile școlare (între 35% și 47% dintre răspunsuri); absența/insuficiența căldurii în școli pe perioada rece.

Toate aceste rezultate, corelate, ar trebui să conducă spre o decizie de susținere din partea școlii, prin politici și strategii de autofinanțare și de implicare în proiecte cu finanțare europeană care să asigure dotarea școlilor cu resurse materiale și de tehnologie, cu atât mai mult cu cât dotarea precară a laboratoarelor, a sălilor de clasă, a școlilor în general apare cu indicatori foarte ridicați în chestionarele adresate tuturor respondenților. Posibilele și necesarele investiții în dotarea școlilor corelează nu doar cu nevoile exprimate de cele trei categorii de respondenți, dar și cu perspectivele de evoluție ale învățământului românesc, de introducere a învățării asistate de calculator, de valorificare a softurilor educaționale, a manualelor digitale, a accesului larg la resurse și strategii de învățare pe parcursul întregii vieți.

➤ Calitatea serviciilor educaționale

Prelucrarea răspunsurilor elevilor la itemii care vizează gradul de satisfacție față de școală din perspectiva calității actului educațional sugerează că aceștia sunt într-o măsură destul de mare mulțumiți de serviciile educaționale oferite. Astfel, respondenții elevi consideră că:

- școala le asigură un mediu stimulativ, motivant;
- manualele școlare sunt accesibile și ușor de achiziționat (contrar datelor înregistrate în chestionarul adresat părinților);
- sunt implicați direct în activitățile școlare;
- sunt evaluați corect și obiectiv.

Contrar acestor aprecieri generale, răspunsurile lor la itemii care solicită detalierea unor aspecte legate de strategiile de predare-învățare-evaluare utilizate de profesori demonstrează o calitate scăzută a prestației didactice și nu numai. Astfel, în ceea ce privește **strategiile de evaluare** puse în act de cadrele didactice, așa cum rezultă din interpretarea răspunsurilor elevilor, se observă că cele mai frecvent utilizate metode de evaluare sunt temele pentru acasă, urmate de probele practice de tipul exercițiilor la tablă și probele orale. *Din punct de vedere pedagogic, situația este mai mult decât îngrijorătoare, temele pentru acasă neconstituind, în esența lor, decât un context de aplicare și exersare a unor competențe, și nu un reper pentru evaluare. Evaluarea, în context modern, constructivist, este un demers de conștientizare a elevului față de poziționarea lui în raport cu competențele vizate, față de demersurile viitoare de învățare. Sarcina de lucru elaborată acasă este doar o secvență dintr-o situație de învățare, în nici un caz un reper pentru a acorda o notă sau un calificativ, după cum reiese din răspunsurile elevilor la chestionar.*

Un procent scăzut de elevi au menționat că profesorii utilizează „destul de des” și „frecvent” ca metode de evaluare portofoliul și proiectele. *Considerăm că metodele de evaluare moderne, care pun elevul în situația de cercetare, de asumare a învățării, de abordare critică a surselor de informație, de transfer și aplicabilitate a cunoștințelor în domenii cât mai diverse, sunt imperativ a fi valorificate în practica educațională curentă.*

În ce privește **strategiile didactice de predare-învățare** utilizate la clasă, după opinia elevilor incluși în lotul cercetării profesorii preferă să folosească cel mai frecvent lucrul la tablă (213 răspunsuri), urmat de activitatea cu întreaga clasă (142 răspunsuri) și munca independentă

(142 răspunsuri). Lucrul pe perechi (46 răspunsuri) și lucrul în grup (71 răspunsuri) sunt cele mai puțin utilizate forme de organizare a activității didactice.

Ineficiența metodelor de predare-învățare utilizate și a formelor de organizare a activității la clasă, așa cum le identifică elevii, constituie o problemă reală și cu efecte evidente asupra scăderii nivelului de performanță școlară, cu atât mai mult cu cât elevii își exprimă, la rândul lor, opțiunea pentru utilizarea unor metode moderne, care să presupună lucrul în grup și pe perechi și într-o foarte mică măsură ascultarea la tablă.

Pornind de la această realitate înregistrată statistic pe un eșantion reprezentativ la nivelul județului Bacău, considerăm că demersurile ulterioare, de monitorizare dar mai ales de coordonare și consiliere din partea Inspectoratului Școlar Județean Bacău vor trebui să fie focalizate pe asigurarea modernizării practicii educaționale, a strategiilor de predare-învățare-evaluare utilizate la clasă.

Și răspunsurile părinților la întrebările din chestionar care vizau calitatea serviciilor educaționale oferite copiilor în școală denotă un grad scăzut de satisfacție, problemele cel mai des semnalate de aceștia fiind de:

- curriculumul predat (programele școlare încărcate, stufoase, informații prea multe, inutile și perimate; caracterul teoretic al cunoștințelor, lipsa aplicațiilor în practică; manuale vechi, prea multe manuale alternative, conținuturi învechite;
- programul școlar prea încărcat;
- nivelul de pregătire și prestația pedagogică a cadrelor didactice: pregătirea metodică și de specialitate a cadrelor didactice, lipsa metodelor active, cerințe prea mari adrese elevilor, notare subiectivă; lipsa calificării, plafonarea, lipsa autorității; fluctuația cadrelor didactice în școli, lipsa cadrelor didactice titulare.

În ceea ce privește **calitatea curriculumului**, percepția părinților este completată de cea a cadrelor didactice, care consideră că planul-cadru nu oferă un număr corespunzător de ore pentru anumite discipline, cuprinde un număr prea mare de discipline care suprasolicitează elevii nejustificat, programele sunt depășite, prea încărcate, cu un nivel exagerat de complexitate al conținuturilor propuse, manualele școlare pun accentul în continuare pe aspectul informativ, propun aplicații practice care nu susțin dezvoltarea gândirii critice, nu au fost reeditate de mai mulți ani și sunt în număr insuficient prin raportare la numărul de elevi.

Abordarea curriculumului, atât de părinți cât și de cadrele didactice, ca un domeniu problematic, care nu sprijină calitatea educației oferite de școală, trebuie interpretată și în context mai larg, național. Primul Cadru de referință cu relevanță pentru Curriculumul Național, apărut în 1981, un reper important în istoria reformei curriculumului, a marcat o schimbare de viziune și a apropiat învățământul românesc de spiritul european prin introducerea unor concepte și practici noi. În prezent, însă, la nivelul comunității experților educaționali și a decidenților în politică educațională se fac demersuri pentru elaborarea unui nou cadru de referință pentru curriculum-ul național, întrucât schimbările produse ulterior nu mai sunt congruente cu primul cadru și în plus sunt marcate de inconsistență, de lipsa cristalizării în jurul unor principii și abordări unitare. Cea mai recentă întreprindere de promovare a unui cadru de referință revizuit aparține studiului „*Nevoi și priorități de schimbare educațională în România; fundament al dezvoltării și modernizării învățământului preuniversitar*” (coord.: Miclea, Bârzea, Potolea, Petrescu, 2008), în cadrul căruia un grup de cercetători și experți în educație au elaborat un nou Cadru de referință, promovat prin studiul „*Nevoi și priorități de schimbare educațională în România; fundament al dezvoltării și modernizării învățământului preuniversitar*”. După cum apreciază Dan Potolea (2012, p.12), “*reforma curriculară din România se află acum într-un moment de vârf al schimbărilor și se dorește a fi o reformă avansată*”, Legea educației naționale susținând această schimbare accentuată și accelerată, care va duce spre o nouă concepție asupra curriculumului

școlar, un nou cadru de referință pentru proiectarea, implementarea și evaluarea curriculară, documente curriculare moderne și condiții de implementare în sistem coerente cu acestea.

Față de aceste demersuri curriculare desfășurate la nivel național și luând în considerare rezultatele studiului întreprins de noi la nivelul subsistemului de învățământ preuniversitar băcăuan, propunem asigurarea condițiilor necesare informării și formării tuturor cadrelor didactice din sistem, imediat ce noile documente curriculare vor fi elaborate în spiritul noului Cadru de Referință, și în egală măsură abilitarea și implicarea întregului corp de inspectori școlari în vederea consilierii cadrelor didactice, coordonării programelor de formare și implementare a noilor reglementări curriculare, monitorizării la nivel județean a tuturor demersurilor de asigurare a calității educației.

De asemenea, rezultatele înregistrate la toate cele trei chestionare pe itemii care vizează calitatea actului educațional fac trimitere și la **calitatea resursei umane**. Astfel, cadrele didactice însele se autopoziționează într-o situație de “risc profesional” dat de calitatea scăzută a propriei prestații pedagogice, generată/justificată de aceștia prin “soluțiile preventive” pe care le găsesc la problema reală a restrângerii de activitate: promovarea nejustificată a unor elevi, parcurgerea formală a unor cursuri de perfecționare doar pentru a atrage creditele necesare, organizarea unor activități extrașcolare de asemenea formale doar pentru a beneficia de o serie de documente justificative. Sunt semnalate ca probleme: slaba pregătire în domeniul specialității dar și psihopedagogică, o neimplicare tot mai evidentă și frecventă a colegilor în problemele școlii, abordarea învățământului ca pe un refugiu pentru cei care nu își găsesc un loc de muncă în alt domeniu, mai bine remunerat.

Datele statistice generate de prelucrarea răspunsurilor părinților scot și ele în evidență un grad ridicat de insatisfacție a acestora față de calitatea pregătirii profesionale și prestația pedagogică a acestora. Părinții enumeră, printre problemele școlilor în care învață copiii lor, aspecte legate de: pregătirea metodică și de specialitate a cadrelor didactice (lipsa metodelor active, cerințe prea mari formuale față de elevi, notare subiectivă), lipsa calificării, plafonarea, lipsa autorității, fluctuația cadrelor didactice în școli, lipsa cadrelor didactice titulare.

Pentru o interpretare corelată și complexă asupra percepției pe care cele trei categorii de beneficiari o au cu privire la calitatea resursei umane din sistemul de învățământ (din unitățile școlare la care aceștia se raportează ca beneficiari), toate trimiterile spre lipsurile/punctele slabe ale acestei resurse, identificate de cadrele didactice și respectiv de părinți (mai sus detaliate), trebuie privite prin raportare la imaginea profesorului ideal, propusă de elevi. Un profesor “capabil să asculte și părerile elevilor” (190 răspunsuri), „comunicativ” (183 răspunsuri), care „știe să predea” (166 răspunsuri), „bine pregătit profesional” (155 răspunsuri).

Din această perspectivă, discrepanțele între așteptările elevilor cu privire la calitatea prestației pedagogice a profesorilor, pe de o parte, și percepțiile părinților și cadrelor didactice față de acest aspect, pe de altă parte, ne îndreptățesc să susținem că este imperios necesară o intervenție amplă la nivel județean pentru susținerea cadrelor didactice (prin activități de consiliere, mentorat, monitorizare, ofertarea de programe de perfecționare profesională etc) care să ducă la creșterea calității pregătirii psihopedagogice în acord cu noile mutații teoretice și paradigmatiche promovate la nivel european și, implicit, la creșterea calității serviciilor educaționale oferite în școlile băcăuane.

➤ Relații și comunicare interpersonală, respectarea regulamentelor

Unul din domeniile vizate prin chestionarele aplicate în cadrul prezentului studiu au vizat aspecte legate de relațiile interpersonale promovate în școală și în raporturile acesteia cu părinții și comunitatea, comunicarea intra- și inter-instituțională, măsura în care regulamentele interne sunt cunoscute și asumate de beneficiari.

Astfel, prelucrarea statistică a răspunsurilor oferite de elevi la întrebări care vizează purtarea uniforme și raportarea la regulamentul de ordine interioară subliniază un grad înalt de acceptare a regulilor școlii (42,61 % dintre respondenți afirmă că nu le displace să poarte uniformă școlară, 55,49% afirmă că nu se simt constrânși de regulile impuse prin regulamentul intern, iar un procent semnificativ de elevi, respectiv 86,42% consideră foarte importantă respectarea regulamentul școlar). De remarcat este și faptul că prelucrarea statistică a răspunsurilor elevilor cu privire la două dintre cele mai relevante probleme pe care le-au întâmpinat în context școlar în anul anterior a poziționat pe primul loc **conflictele cu colegii și profesorii** (în termeni de certuri, divergențe, violență fizică sau verbală, neînțelegeri, discriminare etc).

Studiul a inclus, de asemenea, întrebări adresate cadrelor didactice cu privire la relațiile cu colegii și respectiv cu structurile de decizie supraordonate. La primii itemi din chestionar puțin peste jumătate dintre respondenții cadre didactice afirmă că nu s-au confruntat cu “dificultăți de comunicare cu structurile de decizie” (68%) și peste 74% dintre aceștia apreciază conducerea unității ca fiind “atentă la nevoile cadrelor didactice” și capabilă să aprecieze corect prestația profesională a lor (76,51%). De asemenea, doar 15,96% resimt că factorii de decizie le trasează sarcini care le limitează autonomia. Cu toate acestea, la itemul formulat ca întrebare deschisă în care li se solicită punctarea principalelor probleme întâmpinate în școala în care profesiază, respondenții enumeră, extrem de frecvent: o slabă cooperare și comunicare între colegi; absența unui schimb real de bune practici profesionale; neîmpărtășirea experiențelor profesionale, absența unei abordări împreună a problemelor comune ale școlii; “consultarea de complezență” din partea echipei manageriale și necooptarea cadrelor didactice în luarea deciziilor care vizează viața școlii.

O altă dimensiune vizată în cercetare o reprezintă relațiile școlii cu familia, percepțiile celor implicați asupra comunicării între părinți și școală, asupra tipului și nivelului de implicare a familiei în viața școlii, în paralel cu disponibilitatea și buna practică a școlii de a informa părinții cu privire la regulamentele de ordine interioară, la activitățile școlii, la progresul educațional al copiilor. Astfel, 82,83% dintre cadrele didactice chestionate apreciază că regulile impuse de școală sunt cunoscute de către părinți, fapt confirmat și de procentul de 97,67 % dintre părinți care afirmă același lucru. Totuși, un procent foarte scăzut se înregistrează cu privire la măsura în care cadrele didactice consideră că părinții sunt interesați de situația școlară a copiilor (doar 38,25% dintre respondenți).

Față de concluziile decantate ca urmare a prelucrării statistice a răspunsurilor ce vizează relațiile de comunicare intrainstituțională și relațiile școlii cu familia, propunem o consiliere și asistare a managerilor unităților de învățământ, în sensul implicării mai atente în dimensionarea valorilor infuzate la nivel de cultură organizațională, valori care dimensionează și conturează relațiile interpersonale între cadrele didactice și implicarea mai frecventă a acestora în luarea deciziilor privind viața școlii. De asemenea, considerăm că diversificarea strategiilor de informare și de implicare a părinților în viața școlii în general (dincolo de ședințele cu părinții și contactarea telefonică în situații de insucces/eșec școlar/probleme de disciplină) și propunerea unor demersuri de implicare în proiecte și activități extrașcolare, consultarea mai frecventă cu privire la demersurile și deciziile strategice ale școlii, elaborarea în comun a unor activități de interes atât pentru școală cât și pentru părinți, ar fundamenta și genera o “practică inclusivă” reală a comunității părinților în viața școlii și o reală ancorare a școlii în viața comunității.

➤ **Absenteism și abandon școlar**

Corelat strategiilor europene, naționale și locale de dezvoltare a învățământului preuniversitar, obiectivul reducerii absenteismului și abandonului școlar a reprezentat unul din punctele vizate și prin prezentul studiu. Astfel, au fost introduși itemi specifici atât în chestionarele adresate elevilor cât și în cele adresate părinților, itemi care vizau percepția

respondenților asupra celor două fenomene din perspectiva frecvenței apariției lor precum și a motivelor care duc la o decizie în acest sens.

Astfel, în chestionarul adresat elevilor au fost introduse întrebări care vizează: numărul de absențe înregistrate în ultima săptămână; motivele absenței de la școală; cauzele pentru care s-au gândit să abandoneze școala, în cazul în care au făcut asta în anul școlar anterior. Din numărul total de respondenți 2% dintre elevi au luat în calcul un posibil abandon, în anul școlar anterior. În ceea ce privește cauzele pentru care s-au gândit la abandon, cele mai frecvent menționate au fost: „Am avut conflicte cu profesorii/colegii de clasă” „Fac față cu dificultate sarcinilor școlare” „Nu văd rostul școlii”, „Școala este departe de casă”, „Părinții mei nu au suficienți bani pentru a mă trimite la școală”. Cu privire la absențele înregistrate într-o săptămână, remarcăm faptul că un procent semnificativ de elevi (89,3%) afirmă că nu au înregistrat nici o absență. Pentru cei care au absentat, totuși, motivele cel mai frecvent invocate țin de teama de a fi sancționați pentru teme nescrise și lecții neînțelese, ore prea ușoare și neinteresante, întârziere la ore, anturaj, un alt program impus de părinți. Îngrijorător considerăm a fi faptul că cele mai frecvente răspunsuri sunt legate de atractivitatea scăzută a lecțiilor desfășurate de cadrele didactice și teama de o evaluare negativă. De asemenea, considerăm relevant faptul că nu există nici o asociere statistică între variabila care măsoară *frecvența absenteismului* și *plăcerea de a merge la școală*. Chiar și elevii care au absentat frecvent în ultima săptămână dinaintea aplicării chestionarului au afirmat că vin cu plăcere la școală.

Chestionarul adresat părinților și-a propus, de asemenea, sondarea situațiilor în care părinții ar fi optat pentru (și-ar fi pus problema de) a-și retrage copilul de la școală în anul școlar anterior. Din cei 300 de respondenți, remarcăm că doar 8 au răspuns afirmativ la întrebarea „În ultimul timp v-ați gândit să vă retrageți definitiv copilul/copiii de la școala în care învață?”, cele mai frecvente cauze fiind rezultatele școlare foarte slabe ale copiilor.

Față de cele constatate în urma prelucrării statistice a răspunsurilor considerăm că absenteismul nu înregistrează cote ridicate, cel puțin nu din perspectiva subiectivă a percepției celor trei categorii de respondenți. Aceste rezultate vor trebui corelate, însă, cu datele statistice raportate către ISJ de către școli cu privire la acest fenomen, iar interpretările situațiilor și deciziile de intervenție vor trebui nuanțate funcție de contextul local în care funcționează școlile și care creează constelații distincte de factori (gradul de sărăcie, comunități multietnice etc).

***

Concluziile desprinse pe palierele de analiză propuse în prezentul studiu, corelate cu sugestiile de îmbunătățire a serviciilor educaționale oferite la nivelul subsistemului de învățământ preuniversitar băcăuan, au fundamentat o serie de recomandări formulate în vederea creșterii calității educației la nivel județean. Recomandări generale, care trebuie interpretate și aplicate situațional. Având în vedere că fiecare școală funcționează într-un mediu specific, obiectivele dezvoltării instituționale, strategia și acțiunile de îmbunătățire a calității trebuie să fie specifice fiecărei unități școlare. Ca urmare, considerăm că doar școala este în măsură să le definească și să le pună în aplicare, într-un context definit, însă, de sprijin instituțional asigurat de Inspectoratul Școlar prin decizii și acțiuni corelate de consiliere, monitorizare, implementare de proiecte și programe de dezvoltare instituțională. Introducerea sistemelor de inspecție și control al calității nu duce întotdeauna la rezultatele așteptate, întrucât intervențiile sunt oricum tardive și ulterioare apariției deficiențelor. De aceea, cei interesați de calitate trebuie să se intereseze în primul rând de prevenirea apariției deficiențelor și de producerea din start a calității, deoarece “calitatea nu trebuie doar urmărită, controlată ci produsă, creată, generată – deci asigurată în și prin procesele respective” (*Manualul de evaluare internă a calității*, ARACIP, 2013). Iar responsabilitățile în asigurarea și respectiv în controlul calității sunt diferențiate clar: **asigurarea și îmbunătățirea calității sunt atribuții ale furnizorului de educație/ale școlii** (calitatea se produce în școală și,

în relația directă a profesorului cu elevul, în interacția dintre aceștia, iar școala știe cum să-și utilizeze propriile resurse, cum să-și dozeze propriile eforturi pentru a fi „mai bună”, mai aproape de beneficiari și de nevoile lor), iar **controlul calității este atribuția inspectoratelor școlare**, ca instituție care verifică respectarea, de către școală, a cerințelor prestabilite și monitorizează, dacă este cazul, implementarea deciziilor/măsurilor care se impun, pentru a ridica nivelul de calitate a educației.

În măsura în care recomandările noastre și toate rezultatele decantate în urma realizării studiului ar fi concretizate nu doar în formularea direcțiilor strategiilor și tactice de dezvoltare a învățământului preuniversitar băcăuan dar și în intervenții punctuale, cu luare de poziție la nivelul unităților de învățământ și al întregului corp de inspectori școlari, la nivel instituțional dar și la nivel de practică educațională curentă a cadrelor didactice și practică managerială a directorilor de școli, considerăm că vom asista la o creștere semnificativă a calității educației la nivel județean.

Autori studiu:

prof. sociolog Ovidiu CRAIU

prof. dr. Amalia DIACONU